

STICHTING SER-ZEELAND

Buitenruststraat 225
4337 ER Middelburg
tel. 0118 673533
e-mail: info@serzeeland.nl

College van Gedeputeerde Staten
van de Provincie Zeeland
Mevrouw drs. T.J. Kalverboer MBA RA
Postbus 6001
4330 LA MIDDELBURG

Uw ref.:

Betreft:
Nota "Energie als stuwende
kracht!"

Datum:
03 mei 2013

Geacht College,

Per mail van 12 april 2013 heeft u SER-Zeeland verzocht om u te adviseren over de concept-nota "Energie als stuwende kracht!". Naast een aantal algemene opmerkingen bij de inhoud van deze nota, willen wij ook wat meer in detail ingaan op enkele onderdelen daarvan, in het bijzonder op het thema "energiebesparing in de bebouwde omgeving".

Algemene opmerkingen

Energie en de Zeeuwse economie zijn van oudsher sterk met elkaar vervlochten. Meer dan andere regio's is Zeeland afhankelijk van energie. Wij kennen in de provincie een aantal grootverbruikers, waarvoor een betrouwbare en betaalbare levering van energie van levensbelang is. Deze multinationale ondernemingen zorgen direct en indirect voor tienduizenden arbeidsplaatsen. Daarnaast is Zeeland al decennia lang een exporteur van energie ("Zeeland is de batterij van Nederland"). Door o.a. haar ligging aan diep vaarwater en de beschikbaarheid van voldoende koelwater heeft Zeeland altijd al meer energie geproduceerd dan voor eigen gebruik nodig was. Ook daardoor was en is er in Zeeland meer bedrijvigheid en werkgelegenheid in de energiesector. Op pag. 14 geeft u aan dat het uw ambitie is dat Zeeland ook in de toekomst een netto energieproducent blijft.

De uitdaging is om het economisch belang van de energie-intensieve ondernemingen en van de energiesector in Zeeland tenminste op het huidige niveau te behouden. Dat is geen vanzelfsprekendheid gelet op mondiale ontwikkelingen, zoals de snelle opkomst van het gebruik van schaliegas in Amerika en de discussies over de risico's van kernenergie na de ramp in Japan. Tegelijkertijd is er een sterk groeiend maatschappelijk draagvlak om naar andere, duurzame vormen van energie-opwekking om te schakelen om op die manier een bijdrage te leveren aan de vermindering van CO₂-uitstoot. De Nederlandse ambitie is om in 2050 100% duurzame energie op te wekken. Ook deze ontwikkeling is van invloed op het in Zeeland opgestelde vermogen aan energie-opwekking. Wij zijn daarom als SER-Zeeland ingenomen dat u zich in wilt zetten voor een economische versterking van de "energie" in Zeeland, binnen de kaders van het Europese en nationale beleid op het gebied van duurzame energie-opwekking. En natuurlijk met het gegeven dat de (financiële en beleids-)mogelijkheden van de provinciale overheid op dit terrein zeer bescheiden zijn.

Meer dan in het verleden zullen in Zeeland vooral energieprojecten en -initiatieven gestimuleerd dienen te worden die van belang zijn voor de werkgelegenheid, voor de economische groei en voor de innovatiekracht van de Zeeuwse economie. Energieprojecten zullen niet meer uitsluitend beoordeeld moeten worden op hun bijdrage aan de CO₂-reductie, maar ook op hun betekenis voor (nieuwe) bedrijvigheid en (nieuwe) werkgelegenheid in Zeeland. Kort gezegd: duurzame energie-opwekking is pas een succes als het euro's oplevert. Deze benadering heeft de steun van SER-Zeeland. Overigens

SER-Zeeland heeft tot taak om de (provinciale) overheid gevraagd of uit eigen beweging te adviseren op sociaal-economisch terrein. In SER-Zeeland hebben de werkgeversorganisaties BZW Zeeland, MKB-Zeeland en ZLTO Zeeland, alsmede de werknemersorganisaties CNV, FNV en de Unie zitting. De Vereniging Zeeuwse Gemeenten en de Kamer van Koophandel zijn als adviseur verbonden aan SER-Zeeland.

zijn wij van mening dat de "winst" van verschillende duurzame energieprojecten voor de Zeeuwse economie in de nota beter onderbouwd dient te worden.

Als voorbeeld noemen wij de projecten "Energie neutraal ziekenhuis op Walcheren" en "Energie neutrale marinierskazerne in Vlissingen", waarbij u verwacht dat het Zeeuwse midden- en kleinbedrijf de bouw van beide projecten zal uitvoeren. Gelet op het bestaande overheidsbeleid ten aanzien van het aanbesteden van grote investeringsprojecten is dit niet vanzelfsprekend.

De subtitel van de nota luidt "Beleidsnota Energie en Klimaat 2013 – 2015". Na bestudering ervan zijn wij van mening dat deze nota op het gebied van het klimaatbeleid lang niet alle onderwerpen en thema's aan de orde stelt. De nota gaat bijna uitsluitend over het provinciale energiebeleid. Op pag. 7 wordt dit ook gemeld. In verband hiermee stellen wij voor om in de subtitel het woord "klimaat" achterwege te laten.

Om haar doelstellingen op energiegebied te realiseren heeft de Provincie Zeeland in de komende drie jaar een zeer bescheiden budget van € 1,2 miljoen beschikbaar. Hiervan is al een substantieel deel geoormerkt.

Om de ambities te realiseren zal daarom in onze optiek maximaal aansluiting gezocht dienen te worden met landelijke en Europese beleidsdoelstellingen en middelen. Juist de Provincie Zeeland, als regisseur van de gebiedsontwikkeling, kan Zeeuwse projecten en initiatieven op het gebied van duurzame energie-opwekking een impuls geven door synergie en samenwerking te zoeken met landelijk en Europees beleid en projecten. Landelijk is er het Topsectorenbeleid, waartoe ook de Topsector Energie gerekend wordt. Deze topsector kent zeven Topconsortia voor Kennis en Innovatie (TKI), waarvan het TKI Wind op Zee er één is. Elk TKI heeft budgetten beschikbaar voor de uitvoering van pilots en ten behoeve van innovatieve thema's. SER-Zeeland vraagt zich af of Zeeland voldoende betrokken is bij de topsector Energie in het algemeen en bij het TKI Wind op Zee in het bijzonder. Ook Europees stimuleringsbeleid en -subsidies (zoals bijvoorbeeld OP-Zuidgelden voor innovatie en voor de transitie naar een koolstofarme economie) zouden o.i. meer benut moeten worden als cofinanciering en als motor voor duurzame energie-opwekkingsprojecten in Zeeland. Wij adviseren u dan ook om in het provinciale energiebeleid meer aandacht te besteden aan de provinciale mogelijkheden om Zeeuwse initiatieven aan nationale en Europese beleidsdoelstellingen en -middelen te verbinden.

Energie in de gebouwde omgeving

Met de Zeeuwse Meer met Minder-regeling heeft de provincie vanaf 2009 tot 2012 een hoofdrol gespeeld bij het stimuleren van energiebesparing in de particuliere woningvoorraad. Samen met de Zeeuwse gemeenten is er ruim € 2,75 miljoen subsidie verstrekt, dat met name is gebruikt voor dak-, vloer- en gevelisolatie, het vernieuwen van ketels en het plaatsen van zonnepanelen. In totaal zijn bij circa 2150 woningen maatregelen getroffen op het gebied van energiebesparing. Inclusief het eigen geld dat particulieren zelf hebben ingezet om in aanmerking te komen voor de subsidie, is er naar schatting ongeveer € 5 tot € 7 miljoen ten goede gekomen aan de Zeeuwse economie, met name in de bouw- en installatiesector. SER-Zeeland vindt het dan ook een gemiste kans dat de provincie in de nota "Energie als stuwende kracht!" het thema "energiebesparing in de gebouwde omgeving" volledig lijkt los te laten. Temeer ook omdat in het provinciale Omgevingsplan 2012 – 2018 (pag. 52) het verbeteren van de particuliere woningvoorraad juist tot één van de beleidspeerpunten is aangewezen. In het Omgevingsplan wordt een herstructureringsfonds aangekondigd waaruit goedkope leningen kunnen worden gefinancierd voor duurzame particuliere woningverbetering. De Meer met Minder-regeling heeft aangetoond dat door samenwerking met de Zeeuwse gemeenten aanzienlijke synergievoordelen gehaald kunnen worden.

Weliswaar komt energiebesparing in de gebouwde omgeving in de Multi Criteria Analyse (in bijlage 2 van de nota) naar voren als het meest kansrijke thema, maar in de gekozen businesscases voor 2013 ontbreekt energiebesparing in de particuliere woningvoorraad. In plaats daarvan is de focus gelegd op energieneutrale nieuwe utiliteitsbouw, in het bijzonder op de bouw van de marinierskazerne in Vlissingen en op de nieuwbouw van het ADRZ-ziekenhuis op Walcheren. Uit de tekst op pag. 47 en pag. 50 leiden wij af dat u ervan uit gaat dat beide projecten door Zeeuwse ondernemers gerealiseerd zullen worden. Dit is helaas geen vanzelfsprekendheid, o.a. omdat voldaan moet worden aan het Europees aanbestedingenbeleid. Wij roepen u op om zowel bij de Raad van Bestuur van het ADRZ-ziekenhuis als bij de Minister van Defensie te pleiten voor realistische aanbestedingsvoorwaarden, waardoor ook het Zeeuwse mkb een reële kans maakt op uitvoering van het werk. Anders zal een

SER-Zeeland heeft tot taak om de (provinciale) overheid gevraagd of uit eigen beweging te adviseren op sociaal-economisch terrein. In SER-Zeeland hebben de werkgeversorganisaties BZW Zeeland, MKB-Zeeland en ZLTO Zeeland, alsmede de werknemersorganisaties CNV, FNV en de Unie zitting. De Vereniging Zeeuwse Gemeenten en de Kamer van Koophandel zijn als adviseur verbonden aan SER-Zeeland.

groot deel van het werk door bedrijven buiten Zeeland worden uitgevoerd en versterken beide projecten niet of nauwelijks de marktpositie van het Zeeuwse mkb..

De haalbaarheid van de businesscase "gebruik van industriële restwarmte uit het Sloegebied" voor gebruik van objectverwarming in de Zeeuwse steden acht SER-Zeeland zeer twijfelachtig. Door de aanzienlijke investeringen die nodig zijn voor het transport van restwarmte moeten er veel woningen tegelijkertijd aangesloten kunnen worden. Dit is in een bestaande gebouwde omgeving geen gangbare praktijk, zeker niet in de bestaande particuliere woningvoorraad. Daarnaast zorgt ook de crisis op de woningmarkt ervoor dat (grootschalige) nieuwbouwprojecten naar verwachting niet tot ontwikkeling zullen komen. Tenslotte is het risico, dat niet altijd geleverd kan worden als er vraag is, een belemmerende factor voor het gebruik van restwarmte in particulier woningbezit. SER-Zeeland stelt voor om deze businesscase om te zetten in een project dat de uitwisseling beoogt van restwarmte tussen dicht bij elkaar gelegen bedrijven, waar er mogelijk wel financieel haalbare kansen liggen.

Tegen de achtergrond van het bovenstaande pleit SER-Zeeland ervoor om binnen het thema "energiebesparing" meer prioriteit te leggen aan energiebesparing in de particuliere woningbouw. Door de bezuinigingen die de Zeeuwse overheden moeten doorvoeren in de komende jaren is het niet realistisch dat het Meer met Minder-programma in de vorm en in de omvang van de afgelopen jaren kan worden doorgezet. Maar dat neemt niet weg dat er kansen liggen voor de Zeeuwse economie en dat een prominente provinciale rol als trekker en initiator meerwaarde heeft. Waarom wordt er bijvoorbeeld geen koppeling gelegd met de herstructureringsopgave? In tal van gemeenten worden lokale energiecorporaties opgericht, er worden gezamenlijk zonnepanelen ingekocht en er zijn dorps- en wijkverenigingen bezig met energiebesparing. Door samenwerking van provincie, gemeenten en andere partijen zouden deze initiatieven verder geholpen kunnen worden. Passief bouwen, decentrale warmtebenutting uit bodem en oppervlaktewater, wind en zon zijn kansrijk. Een belangrijke uitdaging ligt in het ontzorgen van woningbezitters om tot investeringen over te gaan. En dat is meer dan het verstrekken van informatie via een website, zoals dat in het huidige beleidsplan is opgenomen. SER-Zeeland pleit voor het instellen van een onafhankelijk kennis- en expertiseloket op Zeeuws niveau waar informatie en advies over mogelijkheden van energiebesparing voor (toekomstige) woningbezitters beschikbaar is. Een dergelijk initiatief zou tot stand kunnen komen door een publiek-private samenwerking van Zeeuwse gemeenten, van de Provincie Zeeland en van betrokken brancheorganisaties, zoals Bouwend Nederland afdeling Zeeland.

Energie uit water: getijdencentrale Brouwersdam en Tidal Test Center Grevelingen

Getijdenenergie is één van de thema's waarvoor u heeft gekozen. Deze vorm van duurzame energie-opwekking sluit prima aan bij het concept "Land in Zee" en de regio kan zich op dit gebied onderscheiden. Tegelijkertijd is het ook een erg complex project, omdat deze techniek nog in de kinderschoenen staat en er nog veel kennis ontwikkeld dient te worden. Ook de doorlooptijd tot de realisatie van de getijdencentrale is erg lang: er dient nog besluitvorming over het wel of niet terugbrengen van het getij in de Grevelingen plaats te vinden, alsmede over de financiering daarvan. Gelet op de geplande locatie van de getijdencentrale zal ook de medewerking van de Provincie Zuid-Holland essentieel zijn. De bijdrage van de getijdencentrale aan duurzame energie-opwekking is beperkt en wordt geschat op circa 50 MW. Vooral vanwege de opbouw van expertise en ervaring op het gebied van getijdenenergie is ons voorstel om deze projecten door te zetten, waarbij financieel en inhoudelijk commitment vanuit het bedrijfsleven een kritische succesfactor is.

Graag verwachten wij dat u ons advies bij de besluitvorming over de concept-nota "Energie als stuwende kracht!" betreft.

Vriendelijke groeten,

L. Ezinga,
Voorzitter.